

Садни материјал јабучастих воћака у односу на захтјеве произвођача воћа у Републици Српској

Јелена Давидовић Гидас¹, Гордана Ђурић^{1,2}

¹Пољопривредни факултет, Универзитет у Бањој Луци, Република Српска, БиХ
²Институт за генетичке ресурсе, Универзитет у Бањој Луци, Република Српска, БиХ

Сажетак

Један од основних предуслова за сигурну и рентабилну производњу хортикултурних производа је сортно исправан, квалитетан и здрав садни материјал, који се добија у систему службене провјере и потврђивања, односно сертификације. Производња сертификованог садног материјала није заживјела у пуном капацитету ни неколико година након доношења потребне законске регулативе која уређује област расадничке производње у Републици Српској. Анализа обима производње садног материјала јабучастих воћака је извршена за период 1997. – 2013. година на основу документације настале у процесу стручног надзора, а тражено је и мишљење произвођача воћа о стању на домаћем тржишту садног материјала путем анкете. Резултати показују да је у производњи присутан застарио сортимент који не доприноси унапређењу воћарске производње у Републици Српској. Произвођачи воћа немају довољно повјерења у квалитет садног материјала на тржишту, али су спремни на куповину домаћег садног материјала у условима контролисаног тржишта.

Кључне ријечи: сертификација, обим производње, сортимент

Увод

У Републици Српској област расадничке производње је уређена Законом о садном материјалу ("Службени гласник Републике Српске",

бр. 37/09 и 117/11) и Законом о заштити здравља биља у Републици Српској (РС) ("Службени гласник Републике Српске", бр. 25/09), као и пратећим подзаконским актима. Доношењем ових прописа 2009. године, уведен је систем сертификације садног материјала, што није био случај и у Федерације БиХ (ФБиХ). Оваква ситуација је довела до појаве нелојалне конкуренције на заједничком тржишту Босне и Херцеговине (БиХ). Конкретно, у ФБиХ 20 регистрованих произвођача је 2011. године произвело скоро 11 милиона садница воћака, винове лозе и украсног биља, од чега је највећа производња остварена у производњи садног материјала јагодастих воћака (око 8 милиона садница) (Влада ФБиХ, 2011), док је у истој години у РС 25 произвођача произвело око 1,3 милиона садница, од чега скоро трећину чине саднице јагодастих воћака. Овакав однос броја произведених садница у РС и ФБиХ не одговара расположивим пољопривредним површинама и броју регистрованих произвођача по ентитетима, што указује на додатна ограничења законске природе која су присутна за произвођаче садног материјала у РС.

Иако су донесени одговарајући правни акти који уређују област расадничке производње, у РС никада није проведено опсежније истраживање везано за утицај и ефекте законских прописа на праксу у производњи, контроли производње и увоза репродукционог материјала пољопривредних биљака. Цветковић и сарадници (2010) су извршили анализу структуре расадничке производње у РС за период 2007 – 2009. година, са посебним освртом на производњу садница јабуке, као најакумулативније воћне врсте. Резултати овог истраживања су показали значајан ниво производње садница ове врсте и релативно високу интензивност када је у питању избор подлога, а да је најзаступљенија сорта Ајдаред. Ипак одређен број сорти (прије свега Златни делишес са својим клоновима), има скоро константну заступљеност, како у развијеним воћарским земљама (Мићић и сар., 2005; *Angelini*, 2008; Штампар, 2014), тако и у засадима на подручју РС (Мићић и сар., 1995; Ђурић и сар., 2009). Производња садница крушке у расадницима РС, базирана је доминантно на сијанцу дивље крушке (*Pyrus communis* L.) као подлози и сорти Виљамовка, што се одражава и на саму структуру производње (Цветковић и сар., 2010). Података о здравственом статусу садног материјала јабучастих воћака у РС у доступној литератури има мање. Лолић и сарадници (2007) су у оквиру истраживања изведеног у јесен 2005. године на испитиваним сортама јабуке установили најзначајније присуство вируса хлоротичне лисне

пјегавости јабуке (*ACLSV*) и вируса јамичавости стабла јабуке (*ASPIV*), док је на одређеним сортама крушке установљено највеће присуство вируса браздавости стабла јабуке (*ASGV*) и вируса хлоротичне лисне пјегавости јабуке (*ACLSV*).

У Хрватској је у 2013. години произведено око 3 милиона садница воћака, што је скоро дупло мање од количина произведених у 2009. и 2010. години. Од укупно произведених садница у 2010. години 22% су чиниле сертификоване саднице, а у 2013. години само 14,34% (Хрватски центар за пољопривреду, храну и село – ХЦПХС, 2011; 2014). Велики утицај на смањење броја произведених садница воћака имала је и чињеница да је трогодишњим надзором (2011 – 2013. година) над свим матичним стаблима јабуке утврђена зараза фитоплазмом *Candidatus Phytoplasma mali* на 27% узорака у 2011. години и на чак 48% узорака у 2013. години (Будиншћак и сар., 2014).

Иако сертификациони програм за производњу садног материјала није у потпуности успостављен, у Србији је он започет још 2002. године кроз пројекат финансиран од стране Министарства науке и технолошког развоја, а Институт за воћарство у Чачку је увео програм сертификације за садни материјал сорти развијених на овом Институту (Јевремовић и Пауновић, 2010), што се прво одразило на пад производње због уништавања растила и матичњака, међутим након одређеног периода дошло је до поновног успона ове производње у Србији.

Материјал и методе рада

За израду прегледа стања, односно анализе обима производње садног материјала јабучастих воћака у РС подаци су прикупљени највећим дијелом из документације настале у процесу стручног надзора над производњом садног материјала, коју су уступиле овлаштене контролне институције – Институт за хортикултуру Пољопривредног факултета Унивезитета у Бањој Луци и Пољопривредни институт РС, за период од 1997-2013. године.

Подаци су прикупљени и помоћу упитника намијењеног произвођачима воћа, као крајњим корисницима садног материјала у РС, а како би се сагледало њихово мишљење о садном материјалу који се производи у РС и о потреби увођења стандарда Европске Уније за садни материјал. Анкетирање произвођача воћа је извршено на територији западног дијела РС директним контактом са произвођачима или путем електронске поште у периоду 30.10. – 20.11.2014. године.

Анкетом је обухваћено укупно 26 произвођача воћа из Бања Луке, Лакташа, Градишке, Пискавице, Челинца, Приједора, Козарца, Козарске Дубице и Костајнице.

Резултати и дискусија

Производња садног материјала јабучастих воћака

Током периода 1997 – 2013. година производњом садног материјала се бавило укупно 73 произвођача, иако је број активних произвођача доста варирао по годинама (Табела 1.). У периоду 1997. – 1999. година производњом садница воћака се званично бавио само један произвођач, док је највише произвођача, њих 36, било регистровано 2008. и 2009. године. Након ступања на снагу Закона о садном материјалу, у 2010. години активна су остала 23 произвођача садног материјала воћака.

Таб. 1. Број активних произвођача садница пољопривредних биљака и садница воћака у Републици Српској у периоду 1997 – 2013. година
Number of active producers of agricultural planting material and fruit planting material in the Republic of Srpska for the period 1997-2013

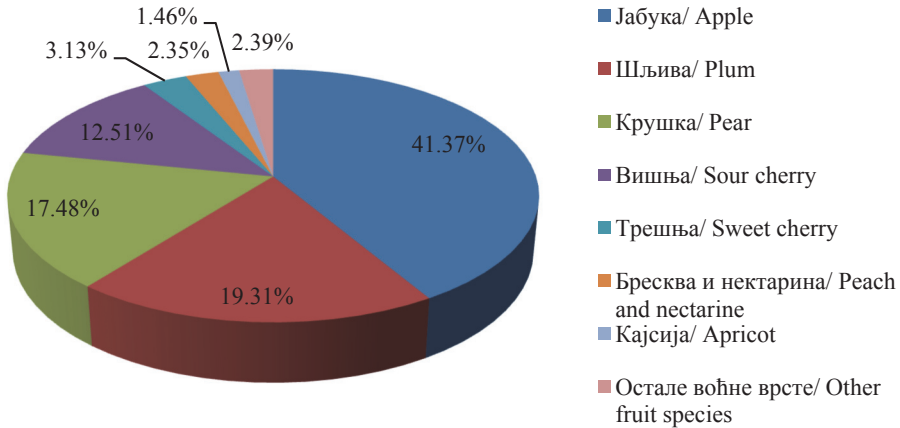
Година Year	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Произвођачи садница пољопривредних биљака* / <i>Producers of agricultural planting material</i>	1	1	1	2	10	13	13	15	24	29	30	38	40	28	25	26	26
Произвођачи садница воћака / <i>Producers of fruit planting material</i>	1	1	1	2	6	11	13	14	23	29	30	36	36	23	19	20	20

* Под појмом "саднице пољопривредних биљака" подразумевају се саднице воћака, винове лозе, украсних биљака и хмеља.

Term "agricultural planting material" comprises fruit, vine, ornamental and hop planting material.

Анализа производње садница различитих воћних врста (Графикон 1.), показује доминантну заступљеност јабуке, што се може оцијенити као позитиван тренд у складу са свјетским тенденцијама у производњи воћа (Angelini, 2008). Након јабуке, скоро подједнак значај у производњи воћних садница имају шљива и крушка, што се може

тумачити дозом традиционализма у воћарској производњи (шљива), али и релативно високом рентабилношћу која се остварује овом производњом (крушка). Удио дуње и мушмуле у укупној производњи садница је скоро занемарив и износи свега 0,48%.

Граф. 1. Структура производње садница воћака у Републици Српској у периоду 1997 – 2013. година
Structure of fruit planting material production in the Republic of Srpska in period 1997 – 2013

Производња садног материјала јабучастих воћака у РС анализирана је као производња садница, кроз структуру подлога и сорти, и као производња племки и подлога у матичним засадима.

У току анализираниог периода произведено је укупно 6 275 078 садница јабуке, категорије стандардног садног материјала. У структури произведених садница (Табела 2.), доминирају саднице на подлози М9 (и клоновима) што указује да се производња јабуке у РС углавном заснива на интензивним засадима, када је у питању густина садње (Мићић и сар., 1995.; Ђурић и сар., 2009). На другом мјесту у структури производње, налази се подлога ММ106, која свој значај има у комбинацији са сортама мање бујности (Ајдаред), које се у таквој комбинацији могу релативно успјешно гајити без арматуре, чиме се смањују трошкови подизања засада.

Таб. 2. Број садница јабуке произведених у Републици Српској у периоду 1997 – 2013. година

Number of produced apple seedlings in the Republic of Srpska in period 1997 – 2013

Сорта/ Variety	Подлога / Rootstock						Укупно Total	%
	М 9	М 9 Т-337	ММ 106	М 26	А 2	<i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill.		
Ајдаред/ <i>Idared</i>	1 670 051	2 490	322 284	40 890	–	23 863	2 059 578	32,82
Бребурн ¹ / <i>Braeburn</i>	224 070	590	–	–	–	–	224 660	3,58
Гала ² / <i>Gala</i>	665 729	1 390	3 534	–	–	5 500	676 153	10,78
Грени Смит/ <i>Granny Smith</i>	887 194	–	28 743	6 620	14 200	14 100	950 857	15,15
Златни делишес ³ / <i>Golden Delicious</i>	849 956	2 685	71 859	16 220	–	16 025	956 745	15,25
Фуџи ⁴ / <i>Fuji</i>	316 951	–	–	–	–	–	316 951	5,05
Џонаголд ⁵ / <i>Jonagold</i>	231 320	–	15 531	8 407	–	6 120	261 378	4,17
Остале сорте ⁶ / <i>Other varieties</i>	720 316	1 850	52 362	17 668	7 680	28 880	828 756	13,21
Укупно/ <i>Total</i>	5 565 587	9 005	494 313	89 805	21 880	94 488	6 275 078	100,00
%	88,69	0,14	7,88	1,43	0,35	1,51	100,00	–

(¹Бребурн и кл. Шнајдер; ²Гала и клонови Маст, Шњига, Галакси, Мондијал, Обро, Ројал; ³Златни делишес и клонови клон Б, Рајндерс, Смути, Голден Оранж, Голден Раџ, Голдспур; ⁴Фуџи и клонови Јатака, Кики 8, Нагафу 6; ⁵Џонаголд и клонови. Декоста, Суперморен.)

(¹*Braeburn & cl. Schneider*; ²*Gala & cls. Must, Schniga, Galaxy, Mondial, Obrogala, Royal*; ³*Golden Delicious & cls. Clone B, Reinders, Smoothee, Golden Orange, GoldRush, Goldspur*; ⁴*Fuji & cls. Yataka, Kiku 8, Nagafu 6*; ⁵*Jonagold & cls. Decosta, Supermoren*.)

⁶У остале сорте се убрајају (редослијед према броју произведених садница): Пинк Лејди, Пинова, Црвени делишес (и кл. Ред Чиф, Ред Спур), Глостер, Мајрак, Елстар (и кл. Естивал), Флорина, Муцу, Топаз, Делбар (и кл. Естивал, Јубилеј), Самер Ред, Мелроза, Прима, Виста Бела, Старкинг, Мајголд, Рубинет, разне аутохтоне сорте, Украсна јабука, Шампион, Аркшам, Приједорска зеленика, Акане, Петровка, Самониклица, Чадел, Будимка, Колачара, Сенабија, Стубаста, Стар Кримсон, Велспур, Кожара, Старкова, Пирос.

⁶*Other varieties comprise (sorted by number of produced seedlings): Pink Lady, Pinova, Red Delicious (& cls. Red Chief and Redspur), Gloster, Majrak, Elstar (& cls. Aestival), Florina, Mutsu, Topaz, Delbar (& cls. Aestival, Jubiley), SummerRed, Melrose, Prima, Vista Bella, StarKing, Maigold, Rubinette, various autochthonous varieties, Decorative apple, Champion, Arkcharm, Prijedorska zelenika, Akane, Petrovka, Samoniklica, Čadel, Budimka, Kolačara, Senabija, Stubasta, Starkrimson, Wellspur Delicious, Kožara, Stark's, Piros.*

Анализа структуре сортимената јабуке у производњи садница не може се оцијенити као повољна имајући у виду прије свега доминацију сорте Ајдаред, која остаје непромијењена и последњих година (Цветковић и сар., 2010). Мићић и сарадници (2005), наводе да се сорта Ајдаред још увијек користи искључиво као опрашивач за сорте раније епохе цвјетања, док је са аспекта тржишта потпуно напуштена и

замијењена новим квалитетнијим и траженијим сортама. Повољном се може оцијенти и заступљеност сорте Златни делишес (15,25%), која је једна од водећих сорти у већини воћарски развијених земаља (Мићић и сар., 2005; *Angelini*, 2008; Штампар, 2014). Осим стандардне сорте, примјетно је повећање учешћа клонова (прије свега клона Рајндерс), који немају проблема са појавом рђасте превлаке на покожици плода. Од новијих сорти у расадничкој производњи доминира сорта Гала (са већим бројем клонова), затим Фуџи и Бребурн, које и у свјетским оквирима биљеже знатан пораст (*Angelini*, 2008), тако да се ово може сматрати врло позитивним трендом. Производњу садница јабуке у расадницима карактерише и релативно велики број сорти, међу којима и један број аутохтоних.

У структури производње племки у матичним засадима јабуке доминирају 4 сорте: Златни делишес, Ајдаред, Гала и Грени Смит, што одговара структури сорти у производњи садница јабуке. Од тренутка издавања Сортне листе БиХ 2010. и закључно са 2013. годином у производњи су се нашле племке сљедећих сорти и њихових клонова, а које се не налазе на листи: Бребурн кл. Шнајдер, Делбар кл. Естивал и кл. Јубилеј, Фуџи Јатака, Златни делишес кл. Голден Оранж, *Malus niedzwetzkyana* Dieck ex Koehne, *Malus sikkimensis* (Wenz.) Koehne ex С.К. Schneid., Мајрак, Гала Мондијал, Гала Обро и Стубаста.

Највећи дио произведених подлога (97,87%) су вегетативне подлоге, док је веома мали проценат подлога (2,13%) сијанац врсте *Malus sylvestris* (L.) Mill. У структури производње вегетативних подлога доминира подлога М9 и клонови (М9 Т337, М9 кл. 984, М9 кл. Fl 56) и подлога ММ106 што се подудара са производњом садница јабуке у РС.

Укупан број произведених садница крушке у посматраном периоду износи 2 651 790 (Табела 3.), а све саднице припадају категорији стандардног садног материјала.

Сијанац дивље крушке (*Pyrus communis* L.) је најважнија подлога у производњи саднице крушке (Табела 3.), прије свега због једноставности производње подлога, али и физичко-хемијских карактеристика земљишта у којима се крушка данас углавном узгаја. Искуства показују да сорте калемљене на сијанцу као подлози, показују нешто већу толерантност према према изазивачу бактеријске пламењачке (*Erwinia*). Од осталих подлога треба истаћи подлоге у типу дуње (ВА 29 и МА).

Таб. 3. Број садница крушке произведених у Републици Српској у периоду 1997 – 2013. година
Number of produced apple seedlings in the Republic of Srpska in period 1997 – 2013

Сорта/ Variety	Подлога / Rootstock <i>Pyrus communis</i> L.	Дуња / Quince МА	Дуња / Quince ВА 29	Дуња Адамс/ Quince Adams	Укупно Total	%
Абатефетел/ <i>Abate Fetel</i>	119 566	64 285	–	–	183 851	6,93
Бутира/ <i>Butira</i>	148 064	7 258	40 020	–	195 342	7,37
Виљамовка/ <i>Williams</i>	1 322 778	38 111	82 940	1 100	1 444 929	54,49
Јунска лепотица/ <i>Bella di Giugno</i>	75 883	17 744	41 270	–	134 897	5,09
Санта Марија/ <i>Santa Maria</i>	304 741	49 792	57 270	–	411 803	15,53
Остале сорте*/ <i>Other varieties</i>	165 410	31 423	82 640	1 495	280 968	10,60
Укупно / <i>Total</i>	2 136 442	208 613	304 140	2 595	2 651 790	100,00
%	80,57	7,87	11,47	0,10	100,00	–

*У остале сорте се убрајају (редослијед према броју произведених садница): Калуђерка, Пакамс Триумф, Конферанс, Боскова бочица, Кошија рана, Јулска шарена, Красанка, Карамут, Гелертова, Бонита, Алкесандар Лукас, Јунско злато, Цитронка, Старкримсон, Хароу свит, Карамут бијели, Тревушка, Јулска лепотица, Црвена виљамовка, Кајзер, Клапов љубимац, Карамут црни, Комис, Кошија, Хусеинбеговача.

**Other varieties comprise (sorted by number of produced seedlings): Kaluđerka, Packham's Triumph, Conference, Boskova bočica, Coscia Precoce, Julska šarena, Krasanka, Karamut, Gellerts Butterbirne, Bonita, Aleksandre Lucas, Junsko zlato, Citronka, Starkrimson, Harrow Sweet, Karamut bijeli, Précoce de Trévoux, Julska lepotica, Crvena viljamovka, Kaiser, Clapp's Favourite, Karamut crni, Komis, Coscia, Huseinbegovača.*

Међу сортама водеће мјесто заузима Виљамовка, као сорта која се већ дуж низ година успјешно гаји на овом подручју и са којом произвођачи остварују задовољаваћу цијену приликом пласмана. На другом мјесту се налази сорта Санта Марија, као опрашивач за Виљамовку, па затим сорта Бутира због своје раније епохе дозријевања и доброг пласмана на тржишту. Треба истаћи да је у производњи садница крушке присутан и одређен број старих сорти као што је Карамут.

Структура сорти у производњи племки крушке у периоду 2004. – 2013. година се поклапа са структуром сорти у производњи садница, при чему доминира сорта Виљамовка (35,16%), а слиједе је сорте Санта Марија и Бутира. У периоду 2010 – 2013. у производњи су се нашле и сорте Бонита и Карамут, које се не налазе на Сортној листи БиХ.

У производњи племки дуње у цијелом посматраном периоду јављала се само сорта Лесковачка, док је код мушмуле то сорта Домаћа, и обе се налазе на Сортној листи БиХ.

Од укупног броја произведених подлога, 80,47% чине генеративне подлоге, односно сијанац дивље крушке (*Pyrus communis* L.), а 19,53% чине вегетативне подлоге у типу дуње.

Резултати анкете са произвођачима воћа

Просјечна површина засада воћака код 26 испитаних произвођача је 3,2 ха, док су јабука и крушка најзаступљеније врсте у засадима. Поред јабуке и крушке, испитаници се баве и производњом шљиве, брескве, трешње, дуње и јагоде.

Скоро исти број произвођача воћа се изјаснио као дјелимично задовољан и незадовољан квалитетом садног материјала који се нуди на тржишту РС. Такође, само 3 испитаника сматрају да садни материјал произведен у РС има одличан или врло добар квалитет, док њих 10 сматра да је квалитет овог садног материјала задовољавајући, а 6 да је лош. Ако се сагледа мишљење произвођача о квалитету садног материјала у РС, може се закључити да су они релативно задовољни, док је изражено веће задовољство са садним материјалом из увоза. Испитаници су навели да највише увозе садни материјал из земаља у окружењу (најчешће из Србије), док мањи број њих материјал увози из ЕУ.

Приликом избора садница из доступне понуде произвођачи најприје стављају акценат на квалитет и здравствену исправност садног материјала, затим на карактеристике сорте и цијену, а тек онда саднице бирају према томе да ли се ради о новој сорти које нема присутне у производњи у РС.

На питање да ли се потражња за одређеним сортама подудара са доступном понудом на домаћем тржишту 46% испитаника је потврдило дјелимично подударање, док њих 34% своју потражњу задовољава на неком другом тржишту.

С обзиром на то да већина садница која се произведе у РС припада категорији стандардног садног материјала, произвођачима је постављено питање да ли би се одлучили за куповину сертифицираних садница, ако би се повећала производња ове категорије садног материјала у РС. Око 92% испитаника је одговорило да би радије за подизање засада користили сертифицирани од стандардног садног

материјала, јер би у том случају били сигурнији у погледу квалитета садница и улагања у подизање засада.

Већина произвођача воћа, односно њих око 73% би подржали повећање цијена садница на домаћем тржишту, ако би она била пропорционална квалитету и здравственој исправности, што би им пружило сигурност у даљој производњи.

Закључак

Свјетске трендове у производњи јабучастиг воћа карактерише стална измјена и унапређење сортимента, што у РС и БиХ није случај. Сортна листа БиХ представља велику препреку за унапређење воћарске производње у РС, првенствено кроз ограничавање увођења савремених сорти у производњу. Ипак, произвођачи јабучастиг воћа у РС су дјелимично задовољни и сортиментом и квалитетом садног материјала на тржишту РС, што се може тумачити традиционализмом, који им пружа одређени вид сигурности у производњи. Оваква ситуација на тржишту садног материјала РС се не може оцијенити повољном, а велики проблем представљају и присутне сорте које имају смањену отпорност на различите болести и штеточине. Потпуно увођење система сертификације садног материјала у РС које, поред службене контроле, подразумева и употпуњавање научно-истраживачке инфраструктуре, омогућило би конкурентност домаћих произвођача садног материјала и произвођача плодова на европском тржишту.

Литература

- Angelini, R. (2008). *Il melo*. Milano, Italy: Bayer CropScience S.r.l.
- Будиншћак, Ж., Ивић, Д., Кајић, Весна, Милановић, Јасна, Крижанац, Ивана, Плавец, Јелена и Јукић, Љубица. (2014). *Здравствено стање матичних насада језгричавих и коштничавих воћака у Хрватској*. Рад саопштен на 7. међународном конгресу оплемењивање биља, сјеменарство и расадничарство и 2. Регионалним данима сјеменара, 05. – 07.11.2014. године, Топлице Свети Мартин на Мури, Хрватска.
- Влада Федерације Босне и Херцеговине. (2011). *Извјештај о стању у пољопривреди (зелени извјештај) у 2011. години*. Доступно на:

http://parlamentfbih.gov.ba/dom_naroda/bos/parlament/propisi/El_materijali/Izvjestaj%20o%20stanju%20u%20poljoprivredi%202011.g.pdf

- Ђурић, Гордана, Цветковић, М., Радош, Љ. и Бабић, Ј. (2009). Анализа нивоа интензивности воћарске производње на породичним газдинствима бањалучке регије. *Зборник радова Института ПКБ Агроекономик*, 15(5), 137-144.
- Ђурић, Гордана и Мићић, Н. (2012). Коријенов систем подлога М9, М26 и ММ106 у псеудоглеју. *Агрознање*, 13(2), 165-180.
- Jevremović, D. & Paunović, S. (2010). Introduction of certification program in production of plum planting material. *Julius-Kühn-Archiv*, 427, 44-46.
- Lolić, Biljana, Arben, Myrta, Đurić, Gordana i Krstić, Branka. (2007). Virusi jabučastih voćaka u Bosni i Hercegovini. *Pestic.fitomed. (Beograd)*, 22, 165-172.
- Мићић, Н., Ранковић, М., Ђурић, Гордана, Лучић, П. и Митровић, М. (1995). Нове технологије производње воћа на малим површинама у функцији унапређења села (стр. 634-650). *Зборник радова – Југословенски симпозијум „Ревитализација села“ 26 – 28. октобар, Чачак.*
- Мићић, Н., Ђурић, Гордана и Цветковић, М. (2005). *Системи гајења и резидба јабуке*. Чачак: Графика Јуреш.
- Хрватски центар за пољопривреду, храну и село (ХЦРСП). (2011). *Евиденција производње воћних садница и лозних цијенова у 2010. години*. Осиејк: Хрватски центар за пољопривреду, храну и село, Завод за сјеменарство и расадничарство. Преузето са: <http://www.hcphs.hr/default.aspx?id=462>
- Хрватски центар за пољопривреду, храну и село (ХЦРСП). (2014). *Извјешће о производњи воћних садница у 2013. години*. Осиејк: Хрватски центар за пољопривреду, храну и село, Завод за сјеменарство и расадничарство. Преузето са: <http://www.hcphs.hr/default.aspx?id=462>
- Цветковић, М., Ђурић, Гордана и Бардак, Б. (2010). Сорте и подлоге јабуке заступљене у расадничкој производњи на територији Републике Српске. *Агрознање*, 11(4), 33-40.
- Штампар, Ф. (2014). *Развој сортимента и производња јабуке и крушке у ЕУ 28 (2004 – 2013)*. Рад саопштен на скупу: Дружење уз хортикултуру, 14.02.2014, Бања Лука.

Примљено: 28. мај 2015.
Одобрено: 17. јун 2015.

Pome Fruit Plant Propagating Material in Relation to the Requirements of Fruit Producers in the Republic of Srpska

Jelena Davidović Gidas¹, Gordana Đurić^{1,2}

¹*Faculty of Agriculture, University of Banja Luka, Republic of Srpska, BiH*

²*Genetic Resources Institute, University of Banja Luka, Republic of Srpska, BiH*

Abstract

One of the basic requirements for safe and cost-effective production of horticultural products is varietally correct, quality and healthy propagating material, which is obtained through the system of official control and certification. The production of certified plant material was never used in full capacity, even several years after the adoption of necessary legislation which covers the area of nursery production in the Republic of Srpska. Analysis of the size of pome fruit propagating material production was conducted for the period from 1997 to 2013 by using documentation created in the process of official inspection, and the opinion of fruit producers on the state of domestic market of planting material was also obtained through a survey. The results show that outdated varieties are present in production, which does not contribute to the advancement of fruit production in the Republic of Srpska. Fruit producers do not have sufficient confidence in the quality planting material in the market, but are opened to buying domestic planting material in the controlled market conditions.

Key words: certification, production size, variety

Jelena Davidović Gidas
E-mail Adress: jelena.davidovic@agrofabl.org

Received: May 28, 2015
Accepted: June 17, 2015